

5.3.2. Muzeja izglītojošā darba politika

Izglītojošā darba (muzejpedagoģiskā darba) politika nosaka stratēģiskos virzienus un pamatprincipus, kas attīsta muzeju kā izglītojošu un aktīvas mācīšanās telpu. Tā veicina zināšanu apriti un pēctecību, palīdz izprast kultūras mantojumu un aktuālos procesus, kā arī nodrošina radošu un neformālu mācīšanās pieredzi, plašu sabiedrības iesaisti un līdzdalību.

Politika izstrādāta saskaņā ar muzeja misiju un darba prioritātēm. Izglītojošais darbs balstās muzeja krājumā un tā pētniecībā, ekspozīciju un izstāžu saturiskajā un vizuālajā vēstījumā, ko dažādām sabiedrības grupām nodod, skaidro un interpretē ar daudzveidīgu programmu, aktivitāšu un materiālu palīdzību.

Izglītojošā darba uzdevums ir nodrošināt kvalitatīvu, daudzveidīgu un pieejamu programmu klāstu, paplašinot muzeja auditoriju un stiprinot sabiedrības saikni ar muzeju. Tā plānošana un attīstība cieši saistīta ar muzeja piekļūstamības pilnveidi fiziskā, sociālā un intelektuālā aspektā.

Izglītojošā darba politika ir dinamisks dokuments – tā regulāri tiek pārskatīta un pielāgota, lai augstā kvalitātē nodrošinātu sabiedrībai aktuālas izziņas, izglītošanās, socializēšanās un brīvā laika pavadīšanas iespējas.

Izglītojošā darba politikas mērķis

Nodrošināt augstas kvalitātes un pieejamu izglītības programmu daudzveidību, kas, balstoties uz Latvijas un pasaules vizuālās mākslas, dekoratīvās mākslas un dizaina liecībām, veicina muzeja apmeklētāju iesaisti un izziņas procesus, attīsta inovatīvus un digitālus risinājumus, stiprina sadarbību ar izglītības iestādēm un dažādiem sabiedrības sektoriem, kā arī sekmē sabiedrības izpratni, radošumu un labbūtību.

Izglītojošā darba politikas prioritātes

Izglītības darba efektivitāte: Veidot iekļaujošu un ikvienam pieejamu izglītības piedāvājumu, kas stiprina esošo auditoriju uzticību un piesaista jaunus apmeklētājus, tādējādi palielinot sabiedrības līdzdalību un muzeja ietekmi uz aktuālajiem procesiem un ilgtspējīgu attīstību.

Auditorijas attīstība un izpēte: Regulāri apzināt un analizēt apmeklētāju vajadzības un apmierinātību, lai pilnveidotu izglītības piedāvājumu atbilstoši sabiedrības tendencēm, kā arī rastu risinājumus mazāk iesaistīto grupu uzrunāšanai.

Starpnozaru sadarbība un kopienas: Attīstīt mūsdienīgu un sociāli atbildīgu izglītības piedāvājumu, balstītu uz starpdisciplināru sadarbību un kopienu iesaisti, vienlaikus paaugstinot muzeja speciālistu profesionalitāti un nostiprinot LNMM kā ietekmīgu spēlētāju kultūras un izglītības vidē.

Izglītojošā darba pamatprincipi

Daudzveidība un pieejamība: Piedāvājam plašu mūžizglītības un neformālās izglītības programmu klāstu – nodarbības, meistarklases, diskusijas un radošās darbnīcas dažādām vecuma un interešu grupām. Piedāvājums regulāri tiek papildināts, pielāgojoties sabiedrības vajadzībām un tendencēm.

Pielāgota pieredze: Muzeja izglītojošais darbs tiek organizēts tā, lai sniegtu jēgpilnu pieredzi gan individuāliem apmeklētājiem, gan grupām, izmantojot atbilstošas muzejpedagoģijas un komunikācijas metodes.

Atvērtība visiem: Muzeja izglītojošās programmas tiek pielāgotas skolām, ģimenēm, jauniešiem, senioriem, cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem un profesionāļiem.

Starpdisciplināritāte: Muzeja izglītojošajās programmās tiek savienota māksla ar literatūru, vēsturi, zinātni, populāro kultūru un tehnoloģijām.

Radošums un inovācijas: Izglītības piedāvājums ir atvērts eksperimentiem un interaktīviem risinājumiem, padarot muzeju pieejamāku un interesantāku jaunām auditorijām un esošo auditoriju mainīgajām prasībām.

Stratēģiska pieeja: Muzeja izglītojošais darbs balstās uz ilgtermiņa plānošanu, muzeja mērķiem un prioritātēm, regulāri izvērtējot efektivitāti un virzoties uz konkrētiem rezultātiem.

Novērtēšana un pilnveide: Programmu kvalitāte tiek uzraudzīta ar regulāru izvērtējumu un atgriezenisko saiti. Darbiniekiem tiek nodrošināta apmācība, tiek integrēta labā prakse un veikti uzlabojumi.

Muzeja izglītojošā darba metodes

Muzeja izglītojošais darbs ietver daudzveidīgas izglītojošas, interpretācijas un mediācijas aktivitātes, kas pieejamas ikvienam sabiedrības loceklim neatkarīgi no vecuma, pieredzes vai sociālajiem apstākļiem. Metodes tiek pielāgotas dažādām auditorijām, ņemot vērā vecuma īpatnības, uztveres spējas, sensorās vajadzības un intereses, lai nodrošinātu iekļaujošu un jēgpilnu mācīšanās pieredzi.

LNMM muzejos apmeklētāji var iepazīt pastāvīgās ekspozīcijas un izstādes gan patstāvīgi, gan gida vai muzejpedagoga vadībā, izmantojot arī satura interpretācijas rīkus. Piedāvājumā ir ekskursijas, radošas nodarbības, mūžizglītības programmas, lekcijas, diskusijas, darbnīcas un meistarklases, kā arī starpdisciplināras un tiešsaistes aktivitātes skolēnu grupām. Satura interpretācijas rīki ietver ceļvežus, audio stāstus, interaktīvus materiālus bērniem un jauniešiem, pašizziņas uzdevumus, kā arī video un digitālos resursus.

Izglītojošās metodes balstās uz trim mākslas izziņas pamatelementiem: mākslas darba skatīšanās un izpēte, personīgās reakcijas un attieksmes veidošana, mākslas radīšanas process.

Muzeja izglītojošās pieejas un darba formas dažādām auditorijām

Mācīšanās metode	Apraksts	Piemēri
Pirmsskolas vecuma bērni (3–6 gadi)		
Spēlmācīšanās metode	Bērni apgūst jaunas zināšanas un prasmes, izmantojot rotaļas un sensorās aktivitātes, kas veicina aktīvu iesaisti, izziņu, atpazīšanu, novērtēšanu.	Iekļaujot lomu spēles, stāstu stāstīšanu, radot emocionālu saikni ar tēmu un veicinot tās izpratni.
Multisensorā pieeja	Vizuālu, audiālu un taktilu materiālu izmantošana, stimulējot sajūtas, uztveri, lietošanu, attieksmi, atklājumus.	Priekšmetu/rīku izmantošana, radoši, praktiski veicami uzdevumi (kā zīmēšana, veidošana, aplikācija), skaņas efektu un smaržu izmantošana.
Skolēni (7–15 gadi)		
Izziņas mācīšanās metode	Skolēni tēmas apguvē veic analītisku, izpēti un	Ekskursiju un nodarbību laikā iesaistoties interaktīvos un

	iedziļināšanās darbu, kā arī attīsta radošumu un līdzdarību.	praktiskos uzdevumos, līdztekus tēmas izziņošanai, klausoties muzejpedagogu.
Problēmbāzētā mācīšanās	Izziņas process iekļauj izglītojošus uzdevumus un problēmsituāciju izvērtēšanu, attīstot kritisko un analītisko domāšanu, diskusiju, lēmumu pieņemšanu, asociācijas un salīdzinājumu.	Uzdevums ar vēsturiskas situācijas izvērtēšanu un analīzi mūsdienu kontekstā.
Jēgpilna un pamatota tehnoloģiju izmantošana	Digitālo lietotņu, audio gidu, video un foto materiālu pielietošana un radīšana, lai veicinātu iesaisti un izpratni, kas balstīta auditorijai atzītā un zināmā rīka izmantošanā.	Interaktīvi audiogidi ar uzdevumiem, digitālās spēles un viktorīnas par ekspozīcijas saturu, vienkāršu foto vai video uzdevumu veikšana muzeja telpās.
Jaunieši (16–25 gadi)		
Sociokulturālā mācīšanās	Jaunieši apgūst zināšanas sociālās mijiedarbības procesā, izmantojot sadarbību un diskusiju. Nozares profesionāļu, viedokļu līderu pieredze un komentārs.	Ekskursija un nodarbība ietver sarunas un diskusijas elementus, pārrunājot tēmas nozīmīgumu jauniešu vidū, daloties ar personīgo pieredzi, vērtībām, uzskatiem, kā arī kritisku skatpunktu.
Jaunrades process	Radošas aktivitātes, kas attīsta radošo domāšanu, interpretācijas prasmes, mākslas valodas principu apguvi caur praksi.	Instalāciju veidošana, dažādu mākslas tehniku apguve un sasaiste, starpdisciplināras prakses, teiksim, dzejas, dejas un zīmēšanas mijiedarbība.
Jēgpilna un pamatota tehnoloģiju izmantošana	Digitālo lietotņu, audio gidu, video un foto materiālu pielietošana un radīšana, lai veicinātu iesaisti un izpratni, kas balstīta auditorijai atzītā un zināmā rīka izmantošanā.	Īsu video vai foto stāstu veidošana par ekspozīcijām, interaktīvi uzdevumi ar mobilajām lietotnēm, ekspozīcijas papildināšana ar jauniešu radītiem digitālajiem materiāliem (podkasti, vlogi, vizuāli sižeti)
Pieaugušie		
Reflektīvā mācīšanās	Pieaugušie mācās, balstoties uz iepriekšējām zināšanām un pieredzi, analizējot, reflektējot, līdzdarbojoties un iesaistoties emocionāli. Šī pieeja vienlīdz piemērota gan tiem, kas mākslā jau orientējas vai vēlas padziļinātu izziņu, gan iesācējiem un interesentiem, kas gūst jaunu pieredzi diskusijās un tematiskās nodarbībās.	Tematiskas ekskursijas un sarunas, kas ietver diskusiju un dalīšanos ar personīgajiem stāstiem, kā arī kādas tēmas padziļinātu teorētisku vai praktisku izziņu (ekspertu sarunas, lekcijas, meistarklases).
Andragoģiskā pieeja	Pieaugušo auditorija ir pašvirzīti mācīšanās procesā, piedāvājot muzeja ekspozīcijas izziņāt individuāli, sākot ar mācīšanās mērķa, satura/tematiskā fokusa un apjoma patstāvīgu izvēli un beidzot ar sasniegtā rezultāta izvērtēšanu.	Interaktīvi audio gidi, ceļveži, profesionāļu komentāri, teorētiski apcerējumi.
Radošuma un terapeitiskais process	Iesaiste jaunrades procesā un mākslas tehniku specifikas izziņošana attīsta radošo, analītisko un kritisko domāšanu, uzdrīkstēšanos, izvēles veikšanas un grūtību pārvarēšanas procesu, veicina sevis izziņošanu,	Mākslas darbnīcas dažādās tehnikās, terapijas ievirzes nodarbības, kur zīmējums vai gleznojums kalpo kā veids emociju izpausmei un pašrefleksijai, koprades projekti, piemēram, izstāžu anotāciju

	gandarījuma sajūtu, emocionālo pašsajūtu, fizisko un garīgo veselību.	veidošana vai kopīgu instalāciju radīšana, kas veicina sadarbību un pieredzes apmaiņu. "Lēnās mākslas" sesijas ar radošu pierakstu vai skicēšanu, radošās rakstīšanas darbnīcas, iedvesmojoties no eksponētajiem mākslas darbiem utt.
Seniori		
Atmiņu stimulējošā metode	Balstīta uz kognitīvās stimulācijas teoriju, metode palīdz saglabāt atmiņu un veicina emocionālo labklājību.	Atmiņu un sarunu pasākumi, kuros seniori dalās pieredzē un iepazīst vēsturiski nozīmīgus notikumus, mākslas parādības un personības. Aktivitātes un tematika, kas saistīts ar senioru dzīves pieredzi.
Personalizētā mācīšanās	Senioriem tiek piedāvāti pielāgoti izziņas materiāli un formāti atbilstoši viņu interesēm un spējām.	Mākslas aktivitātes, kas saistītas ar aktuālo sociālo situāciju, veselību, distancēšanos. Nodarbības ar terapijas elementiem, vērstas uz senioru emocionālās labsajūtas stiprināšanu un sociālo iesaisti, radot kopības izjūtu, iedrošinot radīt un daloties piedzīvotajā.
Apmeklētāji ar funkcionāliem traucējumiem		
Universālā dizaina princips izglītošanās procesā	Pielāgota norises vide, saturs un process, lai būtu piekļūstams visiem cilvēkiem, neatkarīgi no viņu spējām. Piedāvājuma pamatā iekļaušanas, atvērtības, vienlīdzības, līdzatbildības un līdzdalības nodrošināšanas princips.	Satura izklāsta un informatīvo materiālu pielāgotība un saprotamība, dažādu maņu stimulēšana, izmantojot materiālu un rīku daudzveidību, aktivitātes norises gaitas un elementu elastība, pielāgotība.
Vizuālā un audiālā mācīšanās metode	Cilvēkiem ar dzirdes vai redzes traucējumiem nodrošināti audiovizuāli, rakstiski satura izklāsta un komunikācijas materiāli, taktila pieredze.	Ekskursijas un video materiāli ar zīmju valodas tulkojumu, mākslas darbu audio apraksti, taktilas mākslas darbu reprodukcijas, informācija un apraksti Braila rakstā.
Strukturēta mācīšanās	Cilvēkiem ar uztveres grūtībām vizuāli, skaidri strukturētas aktivitātes un vienkāršoti izziņas uzdevumi un materiāli, attīstot uztveres, sajūtu, vērošanas spēju.	Saturā un formātā pielāgotas ekskursijas un radošās nodarbības, satura izklāsta materiāli vieglajā valodā, saprotama vizuālā valoda – norādes, piktogrammas, secīgums.

Atbildības un lomas

Latvijas Nacionālā mākslas muzeja izglītības un pieejamības darbība ir visas organizācijas kopīga atbildība, kas sadalās starp dažādām struktūrvienībām un darbiniekiem. Izglītības un pieejamības daļa atbild par LNMM izglītības un pieejamības politikas un stratēģijas izstrādi un īstenošanu, vienotu izglītojošās darba standartu ieviešanu visās muzeja struktūrvienībās, mācību un izglītojošo programmu attīstību, sadarbību ar dažādām auditorijām un kopienām, tostarp bērniem, jauniešiem, skolām, ģimenēm, pieaugušajiem, speciālajām vajadzībām atbilstošām grupām un starptautiskajiem viesiem. Tā nodrošina dažādu formātu nodarbības, lekcijas, radošās darbnīcas, ekskursijas, diskusijas un citas sabiedrības līdzdalību veicinošas aktivitātes.

Latvijas vizuālās mākslas departamentu, Ārzemju mākslas departamenta un Dekoratīvās mākslas un dizaina departamenta vadītāji un kuratori sniedz saturisko ieguldījumu izglītības un pieejamības iniciatīvās, nodrošinot zinātniski pamatotu informāciju par kolekcijām, izstādēm un pētniecības projektiem, kā arī sadarbojas pie programmu satura veidošanas un ekspertīzes. Komunikācijas daļa atbalsta izglītības un pieejamības aktivitāšu stratēģisku īstenošanu, nodrošinot to atspoguļojumu publiskajā telpā, digitālajās platformās un medijos, kā arī sekmē muzeja auditoriju paplašināšanu. Visi LNMM darbinieki ievēro izglītības un pieejamības pamatprincipus, aktīvi iesaistās sabiedrībai atvērtas un iekļaujošas kultūras vides veidošanā un veicina muzeja kā izglītojošas institūcijas misijas īstenošanu. Šo jomu muzeja administrācijā pārrauga direktora vietnieks administratīvajā darbā.

Stratēģiskās prioritātes muzeja izglītojošajā darbā 2026-2030

- Iekļaušana un pieejamība – daudzveidīgas programmas dažādām sabiedrības grupām (seniori, cilvēki ar funkcionāliem traucējumiem, ģimenes, jaunieši), piedāvājot vieglās valodas, taktilos un zīmju valodas resursus.
- ARSENĀLA izglītojošā piedāvājuma attīstība – mūsdienīgas un pieejamas programmas un aktivitātes individuāliem apmeklētājiem, grupām un skolām, veicinot laikmetīgās mākslas izpratni un līdzdalību.
- Sadarbība un līdzradīšana – cieša sadarbība ar izglītības iestādēm un kopienām (t.sk. Jauniešu klubs), regulāras nodarbības un semināri, atgriezeniskās saites ieviešana un muzeja speciālistu profesionālās kapacitātes stiprināšana mūsdienīgu darba metožu, zināšanu pārneses un starpdisciplināras sadarbības jomā.